

TIES LAISVĖS ŠALIES NEPRIKLAUSOMYBĖ

Jungtinės Amerikos Valstybės vakar, liepos 4 d., iškilmingai šventė savo didžią Nepriklausomybės šventę. Prieš 170 metų, t.y. 1776 m. liepos 4 d., toje šalyje 13 pirmųjų valstybių atstovai per savo kongresą Filadelfijos mieste vienu balsu priėmė svarbų viso pasaulio istorijai dokumentą, kuriuo buvo paskelbta laisvė. Dokumento autorius – didelis valstybės vyras Thomas Jefferson, vėliau tapęs antruoju JAV prezidentu. Šiandien, po tiek metų, sunku ir beįsivaizduoti, kiek drąsos turėjo toji 13-ika valstybių, kada gyvenimas tenai tebebuvo gana primityvus, nusikratyti galin- ga britų karūna, atsisakyti pavaldinystės ir pasiskelbti laisvo- mis bei nepriklausomomis. Ir tai buvo ne tušti žodžiai. Narsia kova padaryta, kas pasekyta: išsikovota teisė sudaryti savajai vyriausybei, kuri saugotų skelbiamąsias žmonių teises. Nepriklau- somybės pagarsinimas absoliutaus valdovo sąvoką pakeitė žmogaus teisėmis, per kurias valstybė iš autokratijos patapo įrankiu, įgy- vendinančiu savarankiško tautų apsisprendimo valią. Tuo būdu čia padėtas pagrindas Amerikos demokratijai, kurios pavyzdys ligi šiandien patraukia viso pasaulio akis. Tiesa, tai amerikiečių do- kumentas; bet vyras, kuris jį sukūrė, lygiai tie vyrai, kurie jį pasirašė, ligi tol buvo buvę anglai, ir jų žodžiai rado to meto anglų liberalams atgarsį, kuris ilgainiui čia vis labiau prigijo, kol pakeitė ir pačios Britų imperijos istorijos eigą. Iš čia buvo taip pat vienas akstinas ir Prancūzijos revoliucijai, o vėliau tatau padėjo pagrindą Pietų Amerikos respublikoms. 13 valstybių deklaracija sudaro Amerikos politinės tradicijos branduolį. Mums tuo tarpu ypač brangūs ir įsidėmėtini šie to istorinio dokumento žodžiai: "Mes laikome šias tiesas savaime aiškiomis: kad visi žmonės yra sukurti lygūs; kad jie savo Kūrėjo yra apdovanoti tam tikromis nenusavinamomis teisėmis, kurių tarpe yra gyvenimas, laisvė ir laimės siekimas; kad toms teisėms saugoti yra įsteigtos žmonių tarpe vyriausybės, kildinančios savo teisingus įgaliojimus iš valdomųjų sutikimo..."

Ir tos didžiųjų vyrų kadaise paskelbtos mintys išliko gyvos J.A.Valstybėse ligi po šiai dienai. 1941 m. rugpiučio 14 d. JAV prez.Roosevelto ir D.Britanijos min.pirm.Churchillio pasirašytoje Atlanto chartoje /Atlantic Charter/, remiančioj "viltis pasaulio geresnei ateičiai", tos idėjos iš naujo atgyja. Tikrosios demokra- tijos ir tautų laisvės mintys atsiliepia ir dabartinio JAV prez. Trumano 1945 m. spalio 28 d. XII punktų pareiškimė: "Mes tikime, kad bus sugrąžintos suvereninės teisės ir savarankiškumas visoms tautoms, kurioms jų suverenumas smurtu buvo atimtas". Lietuviai, bedaliai tremtiniai, guodžiamės nuolat, o ypač minėdami tikrojo Laisvės krašto 170 m. nepriklausomybės sukaktį, ir garbingojo ve- lionies prez.Roosevelto pasakytais žodžiais Amerikos lietuvių de- legacijai, kuri 1940 m. spalio 15 d. Baltuosiuose Rūmuose ieškojo paguodos dėl niekam pikta nepadariusios Lietuvos laisvės smurtiš- ko atėmimo: "Čia sakoma, kad Lietuva netekusi savo nepriklausomy-

bės. Lietuvos nepriklausomybė tėra tik laikinai suspenduota... Netgi pačios mažosios tautos turi tą pačią nepriklausomybės teisę kaip ir didžiosios: Lenkijame galvą prieš Jungtinių Amerikos Valstybių laisvę; kuri neša laisvę visai žmonijai ir neatima bent gyvenimo vilties vergiją kenčiančioms tautoms. M.

IŠ VISO PASAULIO

- LAISVĖS ŠVENTE švenčiamos Jungtinės Amerikos Valstybės paskelbė laisvę ir nepriklausomybę Filipinų respublikai. Šventinėje Maniloje vakar šventėje dalyvavo 1,5 mil. žmonių. Nepriklausomybės paskelbimo proklamacijoje dalyvavo 50 tautų atstovai. Iškilmingai prisaikdintas naujasis respublikos prezidentas gen. Roxas. Filipinų tauta, dabar gavusi laisvę, turi 13 mil. gyventojų. "Die Neue Zeitung" /Nr. 52, VII.1/ rašo: Kad laiduotų Filipinų respublikai saugumą, prez. Trumanas pasirašė įstatymą, pagal kurį JAV perima Filipinų sausumos ir jūros karinių pajėgų lavinimą, taip pat karo medžiagų pristatymą gynybos tikslams. Filipiniečiai, kaip praneša Beromünsteris, iš JAV armijos atleidžiami ir pervedami į savo tautinę kariuomenę.

- PASIEKTA SUSITARIMŲ Paryžiaus konferencijoje visais sunkiausiais klausimais. Vakaro po ilgiausio iki šiol posėdžio susitarta dėl taikos konferencijos datos. 21 valstybės taikos konferencija bus sušaukta liepos 29 d. Iki to laiko užs. reik. ministerių pavaduotojai parengs tikslūs sutarčių projektus buv. Vokietijos vasalinėms valstybėms. Tame pat posėdyje, susitarus dėl taikos konferencijos, buvo svarstyta Italijos reparacijų klausimas ir pasiekta tokių susitarimų: 1/Italija privalo sumokėti 100 mil. dolerių reparacijų Tar. Rusijai. Mokėjimai turi būti atlikti per 7 metus. 2/Reparaciniai mokėjimai iš produkcijos pradedami mokėti tik po 2 metų. 3/Reparacijos neprivalo sukliudyti Italijos atsistatymo ir grįžimo į normalią būklę, o taip pat apsunkinti kurią kitą valstybę. Reparacijoms numatyta trys šaltiniai: 1/įvairūs įrengimai ir mašinos, ypač karinės srities, 2/Italijos nuosavybės Rumunijoje, Vengrijoje ir Bulgarijoje ir 3/einamoji produkcija. Molotovas pareiškęs, kad Rusija nesanti suinteresuota laivais, kurie šiuo metu randasi New Yorke: Užvakar konferencijoje sutarta dėl Triesto ir Italijos kolonijų. Privetaus pobūdžio pasitarimo pagal Byrnes pasiūlymą prieita tokių išvadų: 1/priimamas Bidault planas Triesto internacionalizacijai su jo pasiūlytomis internacionalizuojamosios srities sienomis; 2/PST garantuos srities autonomiškumą; 3/taikos konferencija išdirbs administracijos statutą; 4/sudaroma speciali komisija iš keturių didžiųjų, priimant Jugoslavijos ir Italijos atstovus; 5/gubernatorių skiria PST; 6/įstatymai leidžiami demokratiniu būdu visuotinio balsavimo teise. Srityje turinti būti įgyvendinta religijos, gimtosios kalbos ir spaudos laisvė. Italijos kolonijų klausimą susitarta išspręsti vienu metu būvyje. Jei užs. reik. ministeriams tai nepavyktų, tuo atveju klausimą spres JT visuotinis susirinkimas ir keturi didieji jo nutarimui turės paklusti. Iki galutinio klausimo išsprendimo Italijos kolonijos pasilieka ir toliau prancūzų ir britų administracijoje. Šiandien, jeigu bus laikomasi nustatytos darbotvarkės, bus pradėta svarstyti Vokietijos problema. BBC Paryžiaus korespondentas konferencijos darbus laiko patenkinamais. Užs. reik. ministeriai posėdžiaują didžiausiu karštyje ir nugalė sunkumus, kurių išsprendimu dar prieš penkias dienas buvo mažai tikima. "Yorkshir Post" pažymi, kad ne-

DN Nr.151/338/,VII.5

sutarus dėl Triesto būtų sunku išspręsti ir kitus klausimus. Šis sprendimas tačiau nepatenkina nei Italijos, nei Jugoslavijos. Jis tik rodo norą rasti kompromisą. Vakarai atsisakė kai kurių savo tezių, bet svarbiausia rusai nusileido nuo savo sąjungininkų reikalavimų. Dabar busia svarstomi Vokietijos ir Austrijos reikalai. Šio ryto "Daily Mail" rašo, kad susitarimai nėra idealūs. Lsa svarbu tik tiek, kad susitarta. Be to, dar nesą aišku ar busia laikomasi susitarimo dvasios.

- KATALIKŲ PERSBKIOJIMAS VENGRIJOJE pradėtas reikalaujant rusams. Kontr.komisijos pirmininkas gen.Sviridov pasiuntė vengrų vyriausybei notą, kurioje smarkiai pasisako prieš vengrų klerą. Vengrijos vidaus reik.ministeris komunistas uždarė katalikų studentų draugijas, apkaltindamas jas nedraugingu laikymusi naujosios vengrų demokratijos atžvilgiu, o taip pat palankiu nusistatymu vokiečiams karo metu. Kaltinamos ir kitos katalikų jaunimo organizacijos ir katalikų dvasininkai ir reikalaujama imtis prieš juos priemonių. Taip pat vėl keliamas reikalavimas pašalinti žymią dalį smulk.ūkininkų atstovų parlamente. Smulk.ūkininkų ir socialdemokratų partijų atstovai tarėsi dėl padėties ir bendradarbiavimo.

- KRIMO IR ČEČĖNŲ-INGUŠŲ tarybinės respublikos dėl valstybės išdavimo tėvynės karo metu panaikintos ir įjungtos kaip provincijos RSFSR. Gyventojai, 1,5 mil., išskirstyti kitur. Nusprendime sakoma; kad šių respublikų totoriai susidėję su vokiečiais ir puolę raud. armiją /"Schwab.Zeitung", VII.2, Nr.50/.

- SAKSONIJOJ įvykusiame referendume 78% balsavusiųjų pasisakė už pramonės ir didžiųjų nuosavybių nacionalizaciją. Rinkimuose dalyvavę 95% turinčiųjų balsavimo teisę. Referendumas paliesiąs apie 500 fabrikų. Balsavimai buvę laisvi, būstuose visur buvę visų partijų atstovai.

- LENKIJOJ įvykusio referendumo metu žuvo mažiausiai 160 asmenų. Daugiausia nužudymų įvykę rinkimų būstuose, kuriuos užpuлдavo politiniai banditai. Nužudytųjų dauguma buvę rinkiminių komisijų nariai. Caudant nusikaltėlius įvykdyta gausių suėmimų. Nors rinkimų duomenys dar nepaskelbti, tačiau kaip patiriama, visi trys klausimai bus didele dauguma pritarti.

- PRANCŪZIJOS STALIC. SEIMAS visais balsais priėmė nutarimą įvesti dvejus atstovų rūmus. Tačiau antrieji rūmai neturės įtakos min. pirmininko rinkime. MRP paskelbė jos parengtąjį konstitucijos projektą.

- CROMYKO "N.Y.Herald Tribune" korespondentui pareiškė, kad tiek amerikiečių, tiek rusų tautos siekiančios taikos. Pasisakydamas dėl "veto" teisės, Cromyko pabrėžė, kad "veto" panaikinimas susilpnintų PST.

- TRYŠVE LIE, JT gen.sekretorius, Jungt.Tautų Organizacijos reikalais lankysis Europoj. Jis aplankys Kopenhagą, Genevą ir kt. miestus.

- BAVARIJOS min.pirm.Högner priėmė valst.min.Schmitt atsistatydinimą. Komunistui Schmitt buvo pavestos entnacifikacijos pareigos. Atsistatydamas jis pareiškė, kad reaktionierių sluoksniui svetavo entnacifikacijos pravedimą.

- CRAIKIJOS min.pirm.Caldaris vakar Paryžiuje tarėsi su Bevinu dėl pagalbos Craikijai. Po to jis susitiko su min.Molotovu.

VILTOS ŽINIOS

- JAV KONSTITUCIJOS PILNA vakar iškilmingai paminėta ir mūsų kolonijoje. Ryte skautai iškėlė amerikiečių ir lietuvių tautines vėliavas. 20 val. sporto halėje įvyko prof.Kolupailos paskaita, kurioje jis nušvietė Amerikos nepriklausomybės kovas, jos susikūrimą ir pažangą, parėždamas jos kovas už savo ir kitų tautų laisvę, o taip pat tos laisvės pilną įgyvendinimą svame krašte. Profesorius savo kalboje pažymėjo, kad Jungt.Valstybėse yra padaryta daug išradimų, o ir dabar vystoma didelė techninė pažanga. Neabejotinai Jungt.Valstybės dabar užima pasaulyje pirmąją vietą ir dėl to tenka turėti viltį, kad ir mes atgausime savo laisvę. Po paskaitos įvykusiame vėliavos nuleidime atitinkamą kalbą pasakė C.Surdokas. Po to buvo sugiedotas Tautos himnas ir nuleidžiant vėliavą "Marija, Marija".

Trijų Pabaltijo tautų pirmininkai vakar 10 val. apsilankė pas miesto komendantą plk.ltn.R.F.Wagner ir įteikė jam gražų mūsų dail.Makarevičiaus pieštą adresą. Be to, kiekvienos tautos atstovas dar įteikė po atskirą dovanėlę. Mūsų pirmininkas įteikė inž. dail.M.Ivanausko pagamintą ornamentinę dėžutę. Komendantas pasveikinimu buvęs labai sužavėtas ir prašė perduoti nuoširdžią padėką ir linkėjimus gyventojams.

- PLK.MUSTEIKIS išrinktas "Vyties" bendrabučio vedėju vietoj ištų pareigų pasitraukusio inž.Ringio. Inž.Ringiui už idėta darbą ir parodytą pasišventimą tvarkant "Vyties" bendrą Komitetas reiškia padėką.

- SAUSO DAVINIO MĖJAI šiandien ir rytoj priešpiet prašomi atsiminti maisto korteles.

- ANCIŲ KALBOS KURSŲ suaugusiems paskutiniai šių mokslo metų pamoka įvyks šiandien 18,15 val. klasėje šalia pašto. Lektoriai ir klausytojai prašomi atvykti pasitarti dėl naujų mokslo metų pradžios.

- "VYTIES" bendrabutyje prisivalgę namie rūkytos žuvies vakar apsinuodijo 4 žmonės. Naktį jie buvo nugabenti į DP ligoninę, kur jiems buvo suteikta pirmoji pagalba. Vyvybei pavojus negresia, tačiau prašoma atkreipti gyventojų dėmesys, kad būtų atsargesni su nepakankamai parengtais valgiais.

- VAIKŲ DARŽELIS nuo pirmadienio, VII.8 iki VII.22 paleidžiamas atostogų.

- KREPŠINIO RUNCTYNĖS tarp "Šarūno" ir GSK komandų įvyks šiandien sporto halėje 21 val. Komandos žais geriausių savo sudėčių. Tenka pažymėti, kad GSK laimėjusi prieš Munchano "Gintarą" šiuo metu po "Šarūno" yra stipriausias lietuvių krepšinio vienetas išeivijoje.

- MURNBERGO BYLOJE prasidėjo gynyba. Prof.Jarays/?/ savo kalboje pažymėjo, kad teismas neturįs teisinio pagrindo ir kad jis neturįs teisės nesant tarptautinių įstatymų toisti už taikos sulaužymą. Jeigu vokiečių tauta ir nusikalto pradėdama puolamąjį karą, tai atsakomybę nešanti visa tauta, bet ne atskiri asmenys. Nacionalsocializmas valdžią paėmė teisėtu keliu, tik metų bėgyje vis daugiau ir daugiau pradėta veikti įsakymais. Hitleris darėsi diktatorium. Jis taip pat tvirtino, kad Tautų Sąjungos principai jau prieš 1939 metus negalioję. Reikia imtis perauklėjimo priemonių, o ne bausmių. Gėringo gynėjas Dr.Stahmer prašė jo ginamąjį išteisinti.